

Děti z mateřské školy na své vycházce nešťastnou náhodou překročily bludný kořen a zničehonic se ocitly v neznámém světě, který se vůbec nepodobal žádnému známému místu. Louky tu byly zarostlejší, stromy vyšší a křoví hustší a trnitější. A ještě ke všemu se pomalu začínalo šerit.

Co teď dělat? Děti si chvíli zoufaly, ale rychle nabraly odvahu a rozešly se do všech stran, aby co nejrychleji našly cestu domů. Nevěděly, že je čekají dlouhé dny, které přinesou strasti, ale i zajímavé a nevšední zážitky. Potkají spoustu zvířátek a jiných bytostí, které jim pomohou, poradí cestu a od nichž se také dozvědí mnoho nového o přírodě. Než se dostanou domů, budou se toho muset ještě hodně naučit.

CELOROČNÍ PROGRAM EKOLOGICKÉ VÝCHOVY V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH „Co se skrývá ZA BLUDNÝM KOŘENEM“

Jsme rádi, že máte se svojí třídou zájem o tento projekt a posíláme Vám pracovní listy, s jejichž pomocí se Vám bude bloudit lépe a radostněji.

Nástěnný kalendář

Kronika vaší cesty, místo pro plnění úkolů a základní výsledek vašeho snažení. Na listy kalendáře budete také kreslit a lepit, vytržené je budete přikládat či svazovat k sobě, čímž vznikne cesta, kterou hledáte. Na spodní straně každého listu je proužek, ze kterého si vystřihnete obrázky potřebné pro některý z úkolů.

Soubor pracovních listů

V deskách jste už našli sadu černobílých listů. Na nich jsou jednak rady, jak nejlépe každý měsíc najít správnou cestu dál, jednak pracovní listy, které můžete na kopírce snadno namnožit pro všechny děti.

Pro případ, že raději tisknete, než kopírujete, lze pracovní listy stáhnout jako PDF soubor z internetových stránek autorky www.janamodra.cz. Najdete zde i další náměty a tipy pro co nejbohatší bloudění.

Autor: Mgr. Jana Modrá, Křižany 144, 463 53 Křižany, www.janamodra.cz, jana.modra@volny.cz

Vydal: Občanské sdružení Silva Sacra, Fučíkova 649, 464 01 Raspenava, www.silvasacra.cz

Tisk: Tiskárny Havlíčkův Brod, www.thb.cz

3. vydání, 2009

*Doufáme, že Vás naše nabídka zaujala a hra se Vám bude líbit.
A teď již honem vstříc bludnému kořenu.*

ZÁŘÍ

KOUZELNÉ BYLINKY

MOTIVACE:

Děti bloudily, každé se snažilo najít správnou cestu, ale těžká pouť je zmohla, unavily se, poranily, některé dokonce i nastydly. Tak celé utmáčené zabloudily až na kouzelnou louku Jezinky Bezinky.

Jezinka Bezinka je moudrá lesní babka kořenářka, která si s každou nemocí vždycky ví rady a zná všechny léčivé bylinky, které dětem pomohou:

Aniče na poraněnou nohu přiloží lístky jitrocele, který rychle hojí rány, sladký jitrocelový sirup zase Honzika brzy zbaví nepříjemného kašle. Nachlazené Kačence Jezinka Bezinka uvaří šípkový čaj a unavenému Kubovi připraví bezinkovou šťávu, protože v sobě má hodně vitamínů, které mu znovu vrátí sílu.

Staňte se na chvíli učni a pomocníky Jezinky Bezinky. Naučte se od ní poznávat léčivé bylinky a pomozte jí s jejich sběrem. Jezinka Bezinka vám pak jistě ráda recepty na své kouzelné lektvary prozradí a vy si můžete zkusit sami nějaký léčivý čaj či sirup připravit, abyste se po namáhavé cestě zotavili, nabrali sil a mohli dál pokračovat v hledání správné cesty.

ÚKOLY:

Připravte s dětmi alespoň jeden z kouzelných léčivých lektvarů (šípkový čaj, jitrocelový sirup proti kašli, bezinkový sirup).

Jednotlivé obličejíky na spodním proužku vystřihněte. Po ochutnání vašeho výrobku (výrobků) – šťávy, sirupu, čaje – si každé dítě vybere ksichtík nejlépe vyjadřující, jestli mu lektvar chutnal 😊, vůbec nechutnal 😞 nebo něco mezi 😐; a nalepí ho na cestičku vedoucí kolem bylinky, ze které jste lektvar připravovali. (Pokud jste vařili více lektvarů, děti lepí více obrázků.)

Na vyznačené místo nalepte fotografie z vaření či ochutnávání lektvaru.

Při vycházce najděte a natrhejte nějaké léčivé bylinky a ve školce si je vylisujte. Nejlepší nalepte na vyznačené místo do pravého horního rohu kalendáře, ostatními můžete ozdobit různá přáníčka, vyrobit z nich obrázky na zeď nebo si dokonce založit malý herbář.

Z bylinek na louce na obrázku vyberte ty, které jsou léčivé a nasbírejte je do košíčku (udělejte od nich šipku).

ŘEŠENÍ:

Léčivé bylinky: heřmánek, maliník, hluchavka, lípa, borůvka, kopřiva, pampeliška

Jedovaté bylinky: pryskyřník, sasanka

Ostatní: kopretina, violka, zvonek

Jednodušší než sirup z bezinek je možná šťáva z bezových květů. (Pokud nesterilizujeme, vůbec nevaříme ani nepracujeme s horkým, což je bezpečnější a ve školce tedy snáze proveditelné.) Šťávu z květů ovšem nemůžeme připravovat v září. Proto kdybyste se k tomuto tématu sami rádi vrátili na jaře, připojujeme zde i tento recept:

ŠŤÁVA Z BEZOVÝCH KVĚTŮ

Asi 20 bezových květů (květenství) necháme 24 hodin máčet v 1 l vychladlé převařené vody. Pak je scedíme přes plátýnko, přidáme šťávu ze 4 - 5 citrónů a 1 kg krystalového cukru a necháme ho rozpustit. Šťávu nalijeme do sklenic a sterilizujeme asi 20 minut při 75 stupních nebo ji tam lijeme zahřátou (asi na 85°C) a ihned uzavřeme.

Abyste si mohli to sbírání natrénovat, na obrázku máte louku s mnoha bylinkami. Jen některé jsou ale léčivé - ty nasbírejte do košíku jezinky Bezinky (udělejte k němu šipku). A pozor! - na louce rostou dokonce dvě jedovaté rostliny! Abyste je omylem nesebrali do košíku, pro jistotu je v obrázku přeškrtněte.

MOTIVACE

Děti šly a šly, až došly k rozcestí u velkého stromu. Když tak přemýšlely, kterou z cest se dál vydat, všimly si, že to není jen tak obyčejný strom, ale že má každou větev jinou a na každé rostou jiné plody. Vůbec byl zvláštní, protože všude nahoře ve větvích i dole mezi kořeny děti slyšely tiché chichotání a sem tam zahlédly, jako by po větvi přeběhl žalud nebo tancovala šiška! Strom byl totiž domovem malých stromových skřítků – Bukáčka, Smrkáčka, Javorníčka a dalších.

„Skřítkci, ale jak to, že je váš strom úplně bez listů?“

„Škádílili jsme zlého lesního čaroděje, který nám odfoukl nejen všechno listí, ale také jehličí! Pomozte nám, děti najít správné listy a jehličí a nalepit je zpátky na větve, kam patří, pěkně prosíme!“

Když děti skřítkům pomohly, ptaly se jich, kterou cestou se mají na rozcestí dát, že zakoply o bludný kořen a teď netrefí zpátky domů. Skřítkci však nevěděli a poradili dětem, ať se zeptají veverka, která také na stromě bydlí a neustále shání po lese něco k snědku, ta jistě bude vědět.

Veverka jim však řekla: „Ráda bych vám ukázala cestu z lesa, nemůžu se ale zdržovat, mám teď na podzim plné tlapy práce se sháněním zásob, abych pak v zimě neměla hlad! Možná kdybyste mi ale trochu pomohli a nějaké zásoby nasbírali a uložili do mé skrýše pod kořeny stromu, měla bych čas vám poradit. Jen jestli ale víte, co my veverka vlastně jíme!“

Poté, co děti veverka pomůžou s vytvářením zásob na zimu, jim na oplátku poradí, aby nechodily kolem konvalinek, ale vydaly se cestou kolem skřítků Bukáčka

ÚKOLY:

Z listů, plodů a dalších přírodních materiálů nasbíraných na vycházce si vyrobte buď přímo v lese či ve školce vlastní stromové skřítky a víly. Ty trojrozměrné si můžete ve školce vystavit, do kalendáře nalepte nějaké(ho) placatější(ho). Děti si mohou své skřítky a víly dle fantazie také pojmenovat.

Malý námět pro vás: Velmi pěkně také vypadá, když skřítky vyrobené z vylisovaných listů zavěsíte do okna, takže skrz ně může prosvítat podzimní slunko. Pro delší trvanlivost lze skřítky i zalaminovat.

Na vyznačené místo nalepte fotografie stromových skřítků, nebo jak je děti vyrábějí.

Kouzelný strom na obrázku má na každé větvi jiné plody. Lesní čaroděj mu však odfoukl všechny listy i jehličí (viz motivace). Pomozte stromovým skřítkům: Najděte venku listy a jehličí, které k plodům patří, lehce je vylisujte a vždy několik jich nalepte na správné větve, aby kouzelný strom nevypadal tak smutně. (Pokud byste ve vašem okolí správné listy nenašli, nakreslete si je třeba podle atlasu a nalepte.)

Pomozte veverka nasbírat zásoby potravy na zimu. Rozstříhejte obrázky na spodním proužku. Z nich si pak každé dítě vybere něco, co má veverka ráda, a schová (nalepí) jí potravu do skrýše mezi kořeny stromu, (případně kolem, pokud se do skrýše už nevejde). Pozor! Mezi obrázky jsou ale i dobroty, které veverka nejí a po nichž by jim určitě bylo špatně, proto vybírejte opatrně! (Děti si také mohou vybrat obrázek až jako odměnu za splnění svého úkolu – vyrobený skřítek nebo vyplněný pracovní list).

Zde nabízíme několik dalších možných námětů na hry:**NA VEVERKY:**

V lese, kde je dost žaludů, bukvic či šišek, (případně můžeme sami přinést i nějaké kaštiny nebo oříšky), si můžeme zahrát na veverka. Stejně jako ony budeme na podzim sbírat lesní plody a semena a dělat si zásoby na zimu.

Při malém počtu dětí představuje každý jednu veverka a hraje sám za sebe, pokud je nás více, utvoříme několik skupin – veverčích rodinek. Každá veverka nebo veverčí rodina si někam umístí rozložený šátek, který představuje veverčino hnízdo či skrýš, kam si schovává zásoby na zimu. Veverky potom po určitou dobu hledají a sbírají ve vymezené části lesa vše, co si obvykle veverka na zimu schovávají a nosí to do své skrýše. 1. kolo vyhrává veverka nebo veverčí rodinka, která shromáždila na zimu největší zásoby.

Ve 2. kole mají veverky za úkol své zásoby roztrídít podle druhu – zvlášť bukvice, žaludy, oříšky atd. – a jednotlivé druhy plodů pojmenovat. Starším a šikovnějším dětem můžeme úkol ztížit tím, že zásoby třídí a poznávají se zavázanýma očima pouze po hmatu.

PŘÍRODNÍ PEXESO:

Vedoucí hry nasbírá asi 10 různých přírodnin, rozloží je na šátek a přikryje druhým šátkem. Na chvíli je dětem ukáže a jejich úkolem je najít a na vlastní šátky nasbírat stejnou sadu přírodnin. Hru můžeme pro starší ztížit tak, že děti sbírají plody k listům, popřípadě listy ke květům téže rostliny.

1. Dvojice stejných listů vybarvěte vždy stejnou barvou. Řekněte, který list je na obrázku jen jednou.

2. Najděte tyto listy v přírodě a vylišané je nalepte na jejich vzory.

MOTIVACE:

Děti pokračovaly cestou, kterou jim veverka poradila, když u dalšího rozcestí uslyšely bzučení. Podívaly se nahoru a nad sebou uviděly podivnou kouli z jakéhosi zvláštního materiálu. Bylo to veliké vosí hnízdo. Děti byly zvědavé, a tak se hned ptaly vos, z čeho si své hnízdo staví. „To je papírovina, skoro jako váš papír. Však také lidé způsob jeho výroby okoukali od nás,“ odpověděly vosy. „A jak tedy papír vyrábíte?“ „Ukusujeme malé kousičky starého dřeva, které rozmělníme v ústech a smísíme se slinami, čímž se také slepí. Pak papírovou hmotu tvarujeme, jak potřebujeme.“

„Jestli chcete, můžeme vás naučit, jak se papír vyrábí. Aby to však pro vás nebylo tak těžké a také abychom šetřili stromy v lese, nebudete ho vyrábět ze dřeva, ale použijete starý popsaný papír, ze kterého si sami uděláte krásný nový.“

(Děti můžete při této příležitosti také upozornit, jak je důležité papírem šetřit, abychom šetřili naše stromy; a dále že i starý, popsaný papír může být k užítku, proto je dobré jej sbírat do kontejnerů na papír nebo do sběrných dvorů, aby z něj mohl vzniknout papír nový.)

Děti měly radost, jak je vosy naučily vyrobit si vlastní papír. Než se s nimi rozloučily, zeptaly se jich na cestu z lesa. Vosy jim poradily, ať následují slunéčko sedmítečné.

ÚKOLY:**Vyrobte si s dětmi vlastní ruční papír:**

Pomůcky: starý papír, mixér, plastový lavor, rámečky, houbička, volné listy papíru

Náš ruční papír budeme vyrábět z použitého obyčejného papíru či starých novin; naopak nejsou vhodné časopisy, křídový papír apod.) Papír s dětmi natrháme na malé kousky, namočíme do vody a nejlépe přes noc necháme rozmočit (u novin není nutné).

Rozmočený papír spolu s přidanou vodou rozmixujeme po troškách v mixéru na kaši – vznikne papírovina. Tu nalijeme do plastového lavoru a případně ještě naředíme.

Vezmeme rámeček se sítkou a na něj položíme prázdný rámeček tak, aby síťka byla uprostřed mezi rámečky.

Takto uchopíme rámečky do obou rukou, ponoříme do lavoru a ve vodorovné poloze je vytáhneme. Na síťce se zachytí papírová kaše, kterou se snažíme kolébáním rámečky rovnoměrně rozložit dřív, než přebytečná voda sítkou proteče.

Horní rámeček bez sítky potom odebereme (ten nám vlastně pouze papír ohraničuje a vytváří tak jeho okraje) a na papírovinu položíme list papíru. (Zde je naopak vhodnější použít hladší papír a ne např. recyklovaný, aby se z něj oschlý ruční papír pak snadno oddělil.)

Rámeček překlápíme papírem na stůl, přitiskneme a houbičkou přes síťku vysajeme přebytečnou vodu. Pokud je voda dostatečně odsátá, lze jednoduše bez potrhání papírové hmoty rámeček zvednout a odstranit.

Nový mokrý list papíru necháme i s podkladovým papírem uschnout např. v blízkosti topení. (Jestliže spěcháte, můžete papír vysušit žehličkou či v leštičce na fotografie.)

Po uschnutí lze nový papír z podkladu lehce odloupnout.

Základní postup výroby ručního papíru lze obohatit mnoha způsoby:

Papírovinu můžete obarvit rozmixováním kousku barevného papíru, přidáním koření – sladké papriky, kari, skořice... Pěkně přírodně také vypadá, když do papíroviny rozmixujete trochu slámy nebo sena. Ruční papír můžeme také ozdobit vložením vylisovaných květů, listů nebo koření do papíroviny. Obtisknutím listu, krajky nebo jakékoli jiné šablony do mokré papíroviny vznikne reliéfní vodoznak, také se mu říká slepotisk. Přiloženou šablonu či list můžeme navíc přefoukat vizírkou s barevným roztokem, nebo posypat kořením či například nastrouhanou tuhou z pastelky, takže po odstranění šablony bílý vodoznak pěkně vynikne na barevném pozadí.

Zkrátka možností je řada a fantazii se meze nekladou. Těšíme se na vaše zajímavé nápady.

Při výrobě listu ručního papíru děti přeci jen potřebují aspoň ze začátku pomoc paní učitelky, navíc pokud máte pouze 1 rámeček, trvá déle, než se všechny děti vystřídají. Proto je možné a pro menší děti patrně i snadnější nevyrábět z papíroviny list papíru, ale tvarovat z něj například misky nebo

korálky. V tomto případě ponecháme papírovinu spíš hustší. K výrobě misky použijeme hladký kelímek například od jogurtu. Na jeho dno a spodní část stěn připlácneme hustou papírovou kaší a přitisknutím ruky přebytečnou vodu vyždímáme. Korálky nejrůznějších tvarů zase vyrábíme obalováním brčka papírovou kaší, následným ždímáním a tvarováním prsty do žádaného tvaru. Kelímky i brčka vyndáváme, až teprve když je nová papírová miska nebo korálek hotov. Opět na výrobky můžeme něco lepit, kreslit...

Pokud máte možnost, k motivaci výroby ručního papíru přineste a ukažte dětem nějaké staré vosí hnízdo, ať si sami prohlédnou jeho stavbu, stěny i komůrky a osahají si, že je opravdu z papíroviny.

Nejzdařilejší listy ručního papíru nalepte na vyznačená místa v kalendáři. Ostatní se výborně hodí na nejrůznější (například vánoční) přáníčka apod.

Na vyznačené místo nalepte fotografie z výroby ručního papíru, případně z dalších aktivit.

Na vycházce si všimněte, že ne všechny stromy mají stejnou kůru. Buk má například hladkou šedou kůru, borovice naopak velmi rozpraskanou. Některé stromy dokonce podle kůry snadno poznáte – třeba břízu, že?

Abyste si mohli různé kůry ve školce znovu připomenout a přitom je neponičili, naučíte se vytvořit jakési „obtisky“, kterým říkáme frotáže:

FROTÁŽ KŮRY: Vezměte si čistý list papíru (ne čtvrtky), přiložte na kůru stromu, kterou chcete obtisknout a přejíždějte po papíře naplocho progresou, voskovkou, nebo ještě lépe uhlem či křídou, čímž se vám reliéf kůry vykreslí.

Povedené frotáže ze 3 různých druhů stromů nalepte na kmeny stromů v kalendáři. K obrázkům můžete dolepit i spadané listy, jež ke kůrám patří, abyste si připomínali, ze kterých jsou stromů.

Ze dřeva však nevyrábíme pouze papír, ale spoustu dalších užitečných věcí. Jistě si sami hned na několik vzpomenete.

Ze spodního proužku vyberte předměty, které jsou ze dřeva (event. pochází ze stromu – např. papír), vybarvěte je a nalepte je na pařez, případně někde poblíž, pokud se tam nevejdou. Můžete přidat i nějaké vlastní obrázky dřevěných věcí.

Další náměty na hry se stromy:

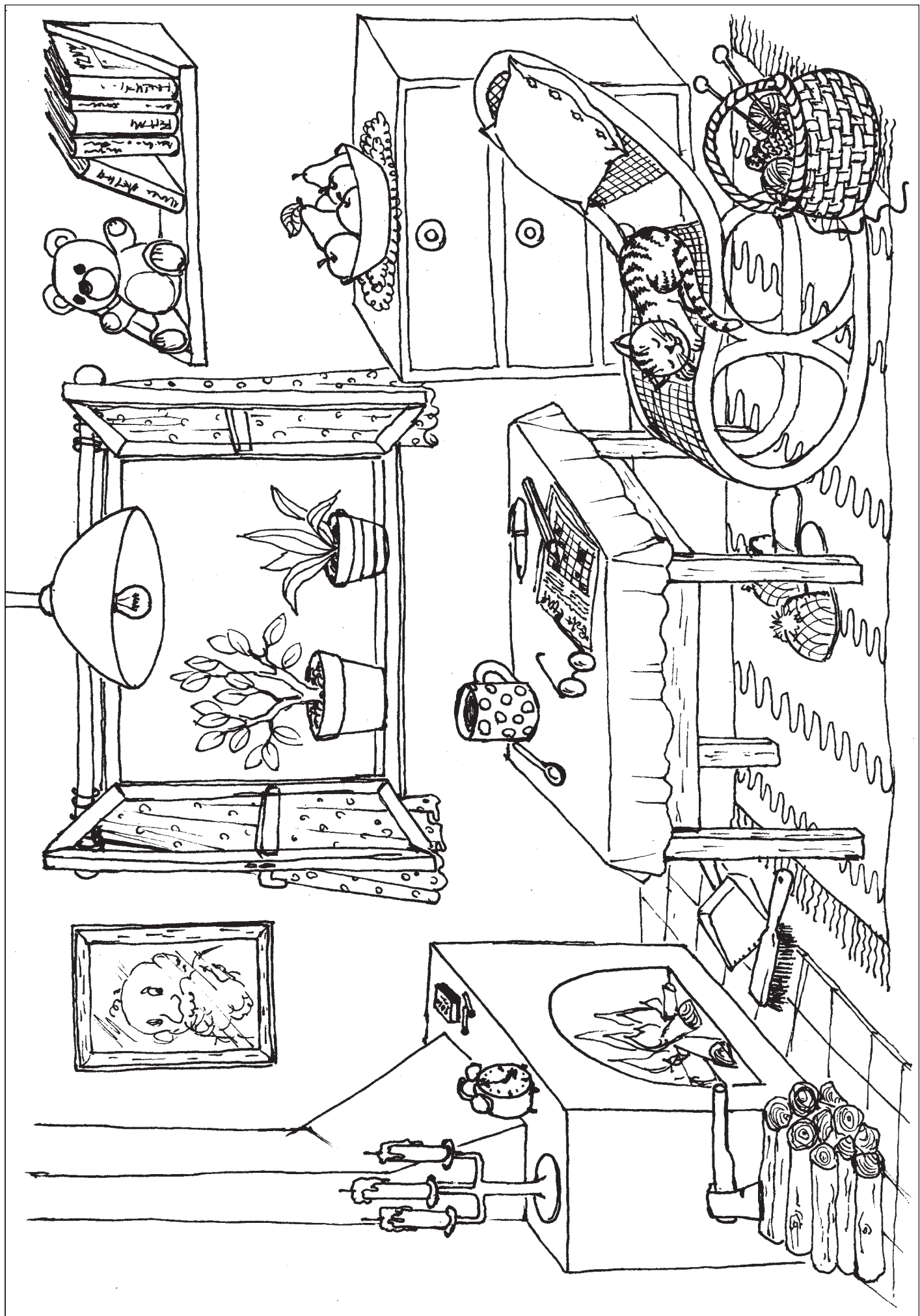
POZNEJ SVŮJ STROM

Utvoříme dvojice (stačí i jedna) a jednomu z dvojice zavážeme oči. Ten, který vidí, vede slepého úplně potichu, opatrně a trochu oklikou k libovolnému stromu (ve vymezeném okruhu). Nevidoucí se se svým stromem důkladně seznámí – obejmě ho, zjistí, jak je tlustý, jak má drsnou kůru, velké kořeny, jestli má někde v dosahu větev nebo není zraněný apod. Když si myslí, že ho zná, kamarád ho odvede zpět na cestu. Pak si slepý sundá šátek a jde hledat svůj strom. Ve druhém kole si můžeme role vyměnit.

NA MEDVĚDA

Každý si najde jeden strom a až řeknu teď, vyskočíte na něj a obejmete ho rukama i nohama – jako správný medvěd. Nebudete ale nikam šplhat, stačí, když takto vydržíte nejdéle ze všech.

Vybarvěte všechno, co je na obrázku ze dřeva.

MOTIVACE:

Jak děti bloudily stále dál, počasí bylo chladnější a chladnější. Kluky napadlo, že by nebylo špatné psát si cestovní deník, do něhož by také mohli zaznamenávat, jaké je každý den počasí. Holčákům se jejich nápad také moc líbil a hned nakreslily tabulku, do které budou počasí zakreslovat a vymýšlely, jak nakreslí, když fouká vítr nebo když mrzne.

Celý týden děti pečlivě pozorovaly a zakreslovaly počasí. Po týdnu usoudily, že to bylo pěkné, ale že další týden to bude asi podobné, a proto že se k pozorování počasí vrátí, až se trochu oteplí, začne jaro, nebo dokonce léto a obrázky v tabulce budou trochu pestřejší a ne samé kulichy a rukavice. Alespoň tak budou moci porovnat, jak se počasí v průběhu roku mění!

ÚKOLY:

Jeden týden s dětmi pozorujte počasí a zakreslujte je do tabulky v kalendáři. Pokud vám to tak vyhovuje, použijte jako symboly obrázky z kalendáře – vločky pro padající sníh, sněhuláka pro vyjádření, že sníh stále leží, trávu s vločkami pro jinovatku, apod. Pokud vám něco chybí či nevyhovuje, vymyslete si s dětmi vlastní symboly.

Můžete také nechat děti, ať se obrázkem v kalendáři jen inspiřují a samy ať vymýšlí, jak by které počasí nakreslily. (Pro nás pak symboly přikreslete na kalendář i s popiskou.)

Samozřejmě mohou děti do okénka pro jeden den nakreslit i více symbolů.

Necháme na vás, nakolik dětem přiblížíte měření teploty na teploměru (čím výš vyleze stříbrná rtuť ve sloupečku uprostřed, tím je tepleji, ... pokud je níž, než ta nejsilnější čárka, říkáme, že mrzne... apod.)

Do tabulky teplotu vyjadřujte pomocí obrázků na spodním proužku. Děti se zamyslí, co by si při počasí, jaké je dnes, oblékly ven na sebe: Při velké zimě kulicha a rukavice, za mokra a deště deštník s holíčkami, při průměrném jarním nebo podzimním dnu tenisky a čepici, za teplého slunečního dne klobouk a sluneční brýle.

Vybraný symbol pak vystříhnete a nalepte do okénka v tabulce.

Připravte si několik pokusů se sněhem:

Naberte plnou sklenici sněhu a postavte ji do tepla. Děti určitě všechny uhodnou, že sníh roztaje, nechte je však odhadnout, kolik vody ve sklenici vznikne, zda bude plná, poloprázdná, pouze na dně apod. Výsledek pokusu pak zakreslete do kalendáře. (Děti si mohou každé nabrat svoji sklenici a své odhady i výsledky kreslit na svůj papír.)

(Vodu, která vznikla ve sklenici rozpuštěním sněhu, můžete nechat venku (případně v mrazáku) opět zmrznout. Ptejte se dětí, co vznikne teď (– zda opět sníh, nebo led...) a kolik si myslí, že ledu ve sklenici bude.)

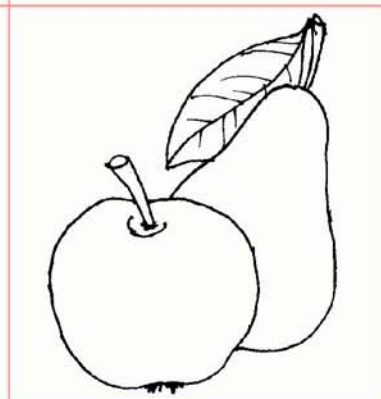
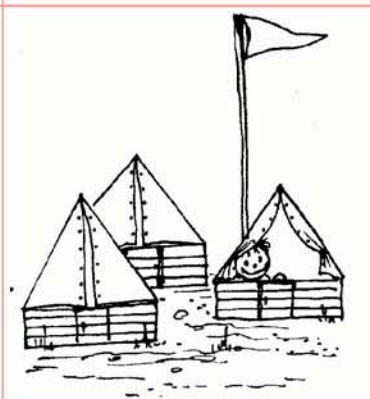
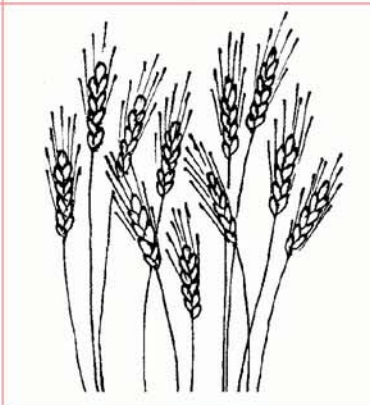
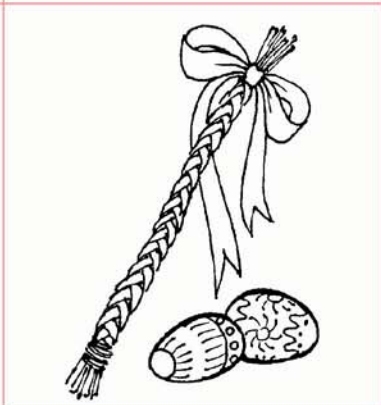
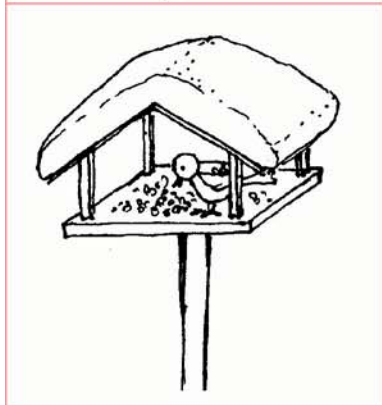
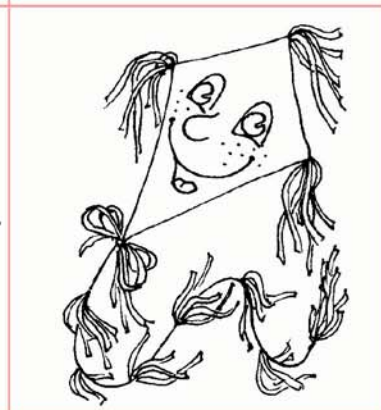
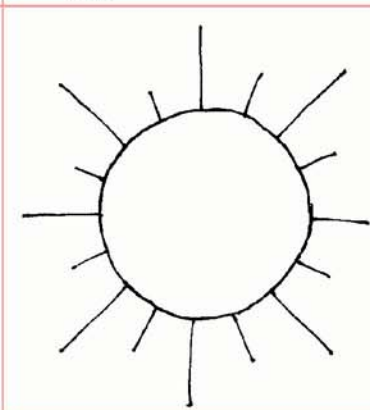
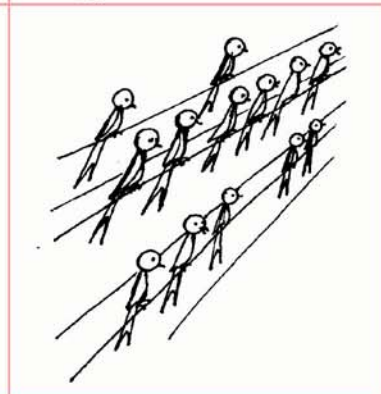
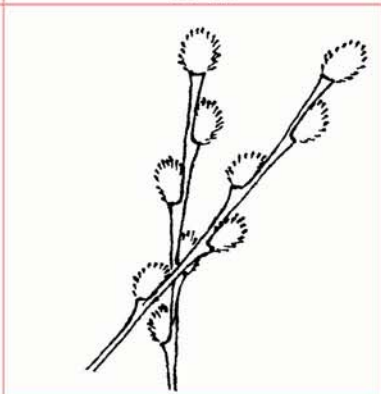
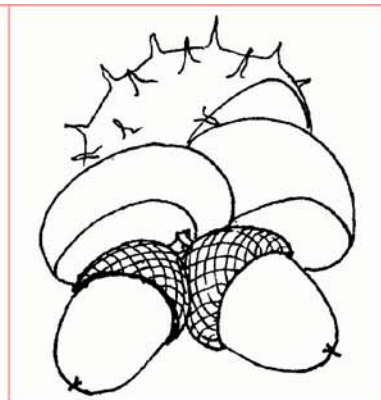
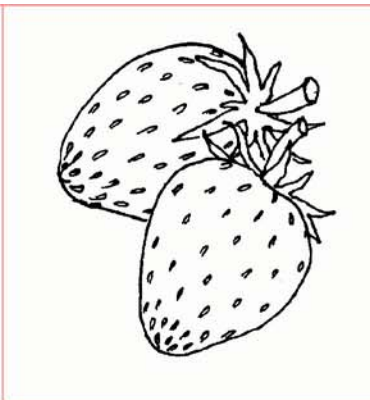
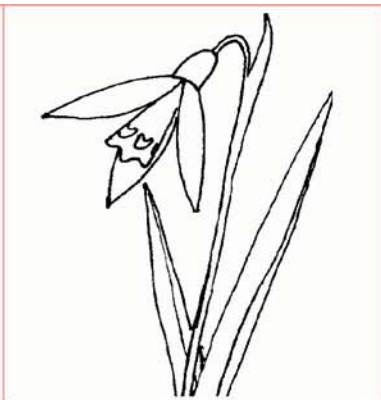
Naberte více sklenic sněhu a postavte je na různě teplá místa – ven, do šatny, do hery, k topení... Nejprve odhadujte a pak pozorujte, kde sníh roztaje nejdříve a kde nejpozději. Přemýšlejte, proč.

Naberte sníh z různých míst – od silnice, ze zahrady nebo od lesa a po roztátí pozorujte, kolik bylo v kterém nečistot. Přemýšlejte s dětmi, odkud se vzaly.

Pozorujte s dětmi sněhové vločky pod lupou a poté je nakreslete, vystříhnete z papíru, případně jinak výtvarně zachyťte. Nejzajímavější vločky nalepte do kalendáře na vyznačené místo i jina, kam se vejdou, dalšími si můžete vyzdobit okna a hernu.

POZOR, PŘIPOMÍNÁME: Vraťte se k pozorování počasí znovu v březnu a květnu a porovnejte, jaké počasí je typické pro kterou roční dobu.

Vybarvěte obrázky, které jsou typické pro jednotlivá roční období (jaro - zeleně, léto červeně, podzim žlutě, zima modře).

MOTIVACE:

Další rozcestí leželo poblíž ptačího krmítka. Děti by se rády někoho zeptaly, kudy se vydat dál, u krmítka však žádný ptáček nebyl. A co by tam kdo také dělal, když krmítko bylo prázdné, nikdo do něj ptáčkům nic nenasypal!

Děti, když připravíte a nasypete ptákům potravu, určitě se brzy ke krmítku vrátí!

Když bylo krmítko opět plné, přilétli k němu i někteří ptáci (ze spodního proužku), kteří u nás přes zimu zůstávají a neodlétají do teplých krajin. Ti potom děti prosili: „Pěkně prosíme, nakrmte ještě ty ptáky z lesa nad námi, podělte je o potravu podél cesty! Určitě ji umíte mezi ně správně rozdat, každý z nich totiž má rád něco jiného.“

Když děti i tuto prosbu splnily a výra, červenku, datla i ledňáčka správně podělily, ptaly se ptáků: „Ptáčci, vy všude létáte a všechno z výšky vidíte, vy určitě budete znát správnou cestu ven z lesa. Poradte nám, prosím.“ A všichni ptáci dětem odměnou za jejich pomoc zazpívali veselou písničku. Podle ní děti snadno uhodly, kterou cestu mají zvolit, aby se šťastně vrátily domů.

ÚKOLY:

Vyrobte s dětmi ZÁVĚSNÉ LOJOVÉ KRMÍTKO PRO PTÁKY:

Připravte si nádobku – například květináč, dírou provlékněte provázek, zevnitř ho omotejte kolem dřívka, aby nevypadl, a ještě můžete doprostřed připevnit či přivázat tyčku, na niž mohou ptáci při krmení sedat (není nutné, oni si poradí). Místo květináče můžete použít i jiné věci – např. rozpůlenou skořápku kokosového ořechu nebo velkou borovou šišku.

Připravte si směs z loje (případně tužšího sádla) a nejrůznějších semen – slunečnice, proso, mák... Všechno dobře promíchejte a naplňte směsí květináče, nebo ji zatřete do mezer v šišce. Krmítko pak zavěste na strom tak, abyste mohli i ze školky dobře pozorovat ptáky, kteří na něj přilétají. Zkuste si je vyhledat v atlase a zjistit jejich jména.

Na vyznačené místo nalepte fotografie z výroby závěsného krmítka.

Nasypte ptáčkům něco k snědku do velkého krmítka na obrázku, aby už nebylo tak opuštěné. Připravte pro děti nejrůznější potravu pro ptáky – takovou, kterou opravdu jedí, ale také věci, které jim nedáváme – bonbony, čokoládu, salám, čerstvý rohlík s máslem apod. Děti samy vybírají, co ptáčkům mohou nasypat a lepi semínka do krmítka.

DO KRMÍTKA PATŘÍ:

semena slunečnice, řepky, tykví, jaderka jablek a hrušek, proso, ovesné vločky, strouhanka, odpad vlašských ořechů, mák, krupky, pšenice, ječmen, semena plevelů (jitrocele, šťovíku, kokošky, merlíku, bodláků...)

DO KRMÍTKA NEPATŘÍ:

brambory syrové i vařené, zbytky čerstvého chleba a pečiva, kořeněných jídel, uzenin, upraveného masa, solených tuků...

Ze spodního proužku vyberte ptáky, kteří na podzim neodlétají do teplých krajin, ale zůstávají v zimě tady, takže je můžeme alespoň občas pozorovat i na krmítku. Vystřihněte je a nalepte na krmítko nebo někde poblíž.

ŘEŠENÍ: přezimují: kos, straka, vrabec, sýkora, sojka

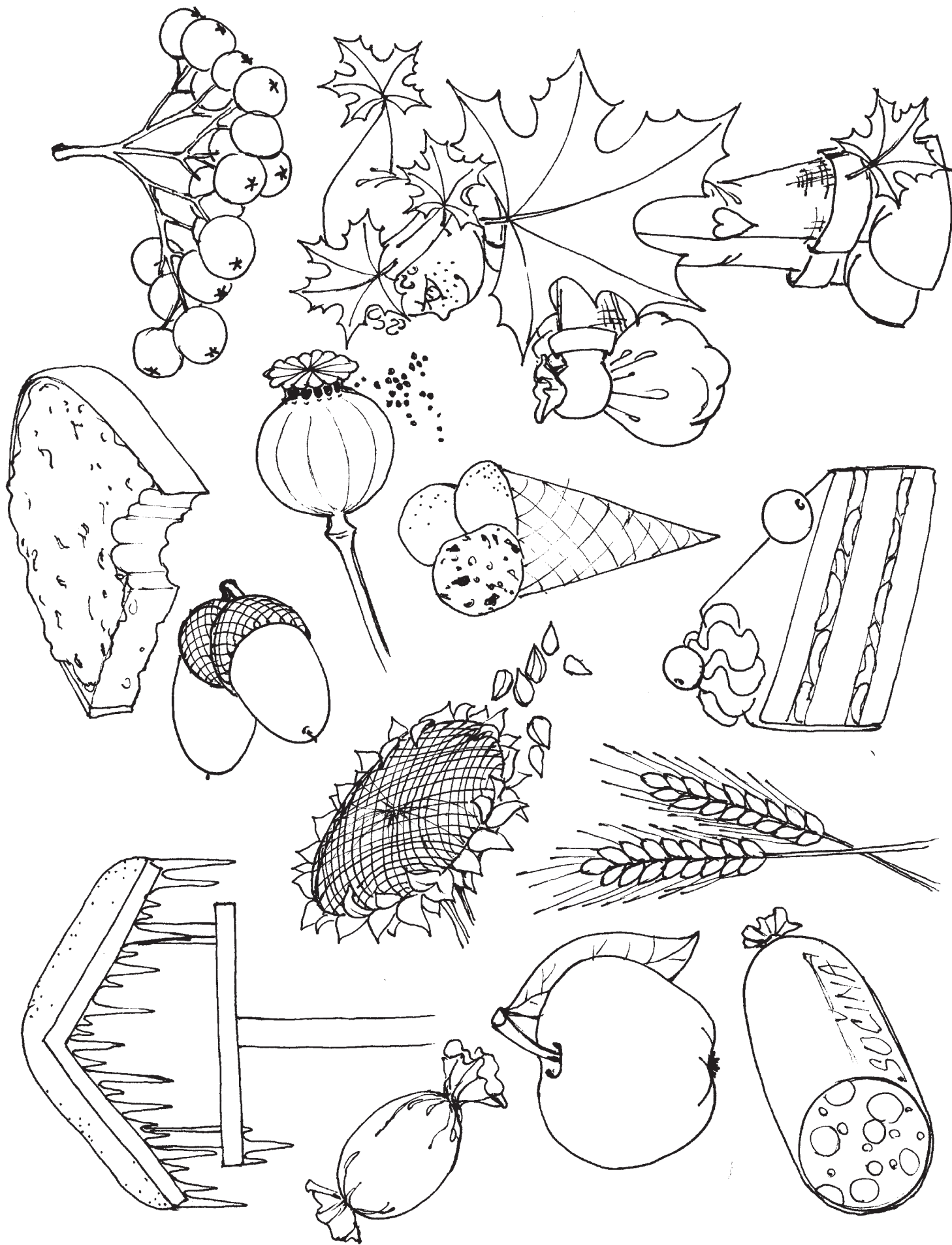
odlétají: vlaštovka, kachna, špaček, kukačka, čáp

Některé ptáky na krmítku nevidíte, protože se živí něčím jiným než semeny, která jim do něj sypeme. Moucha, myš, ponrava a ryba vedle cesty jsou potravu přichystaná pro 4 ptáky na obrázku v kalendáři: výra, červenku, ledňáčka a datla. Vaším úkolem je správně ptáky podělit, aby jim co nejlépe chutnalo. Spojte proto ptáky s jejich potravou. (Čáry můžete také kreslit různými barvami a proplést je do bludiště – mezi potravou a výrem je na ně místo.)

ŘEŠENÍ: výr – myš, červenka – moucha, ledňáček – ryba, datel – ponrava

Nakonec ptáci dětem odměnou za pomoc zazpívají hádanku z levého dolního rohu kalendáře. Podle ní děti jistě snadno poznají, kterou cestou mají pokračovat.

Vybarvěte, co všechno dáváme ptáčkům do krmítka.

MOTIVACE:

Děti po cestě došly až ke krmelci. U něj se cestičky rozdělovaly a znovu spojovaly, až z nich bylo úplné bludiště, stejně jako ze stop zvířat, která si do krmelce chodí pro potravu. Děti byly úplně zmatené – kudy se jen vydat? Přeletěla nad nimi sojka, známá lesní strážkyně a zpravodajka, která vždycky první ví, kde se co šustne a všechny o tom informuje. Ta dětem poradí: „Běžte po mé stopě, až narazíte na stopu lišky. Pak se vydejte po její stopě stejným směrem, jako šla liška. Její cesta vás vyvede z lesa ven.“ „Děkujeme, sojko.“

ÚKOLY:

Vezměte starý tvrdý chléb, pečivo, nějaká jablka a mrkev nebo kaštiny a žaludy, jestli jste na podzim nějaké pro zvěř nasbírali, a odnese je ke krmelci, nebo aspoň k lesu, pokud poblíž vaší školky žádný krmelec není. Na procházce v lese si dobře všimněte zvířecích stop. Zkuste určit, komu patří a kterým směrem zvířata šla.

Pokud budete mít chuť, můžete zkusit s dětmi zhotovit **SÁDROVÉ ODLITKY STOP**:

Je nutné zvolit dobu, kdy je sníh dostatečně zmrzlý a tvrdý, a stopy dobře drží tvar.

Vezměte pruh čtvrtky, jeho konce slepte k sobě, aby vznikl kruh – forma, do které budeme sádro lit. Do pytlíku nebo uzavíratelné nádoby rozmíchejte sádro, aby byla přiměřeně tekutá. Najděte si vhodnou stopu, kolem ní zasadte do sněhu kruh ze čtvrtky a do takto připravené formy nalijte sádro. Pak stačí jen počkat, než sádra dostatečně ztvdne.

Vyrobte si s dětmi MEDAILONKY Z HLÍNY SE STOPAMI ZVÍŘAT.

Hlínu dobře propracujte a vymodelujte z ní kolečka či oválky. Do nich pak pomocí prstů a jiných pomůcek (či sádrových odlitků, pokud si je také vyrobíte) vytlačte stopy různých zvířat. Když do nich provrtáte díрку a navléknete provázek, můžete si je po ztvdnutí zavěsit na krk.

Na vyznačené místo nalepte fotografie z odlévání stop nebo výroby medailonků.

V lese na obrázku, podobně jako ve skutečném lese, možná na první pohled žádná zvířata nenajdete, protože jsou plachá a ukryla se před vámi. Když se však podíváte lépe, možná je v jejich skrýších objevíte. Najděte na obrázku 6 zvířat a pojmenujte je.

ŘEŠENÍ: veverka, jelen, myš, divoké prase, zajíc, liška

I kdybyste v lese žádná zvířata neobjevili, to, že v lese žijí, poznáte podle spousty různých stop, které na zemi vytvářejí úplné bludiště. Zkuste říci, která zvířata je tu zanechala a odkud kam běžela. Vystříhnete zvířata ze spodního proužku a nalepte je na jejich stopu. Ke stopě přikreslete šipku, kterým směrem zvířata běžela.

Všimněte si, podle jakých jiných znamení kromě stop můžeme poznat, že je les obydlen (trus, pířka...)

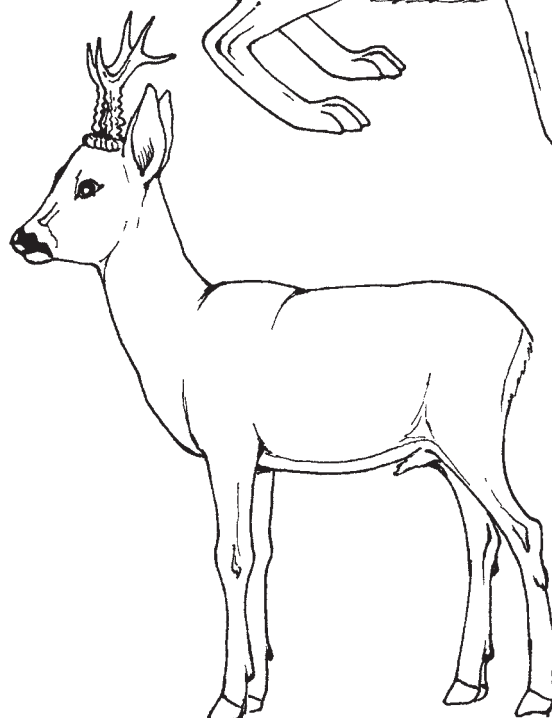
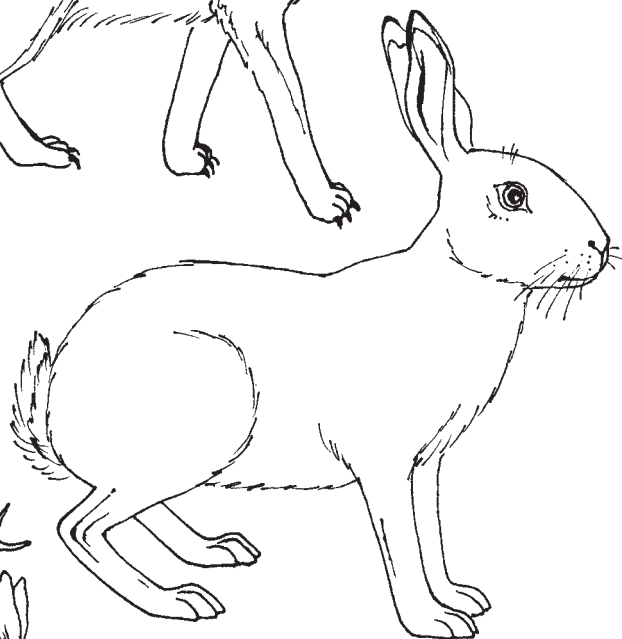
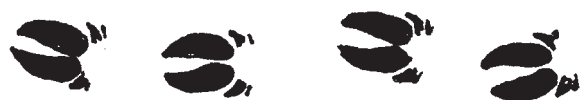
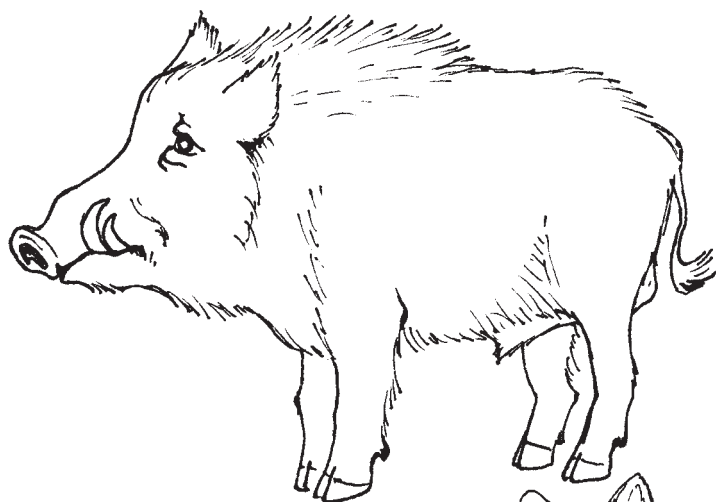
Podívejte se dobře do krmelce. Řekněte, co všechno tam zvěři dáváme a kdo si na tom nejvíce pochutná. Nalepená zvířata spojte čarou s jejich oblíbenou potravou, ať už ji najdou u krmelce nebo jinde.

HRA NA STOPAŘE:

Je zajímavé si uvědomit, že stopy zdaleka nemusíme hledat jen v zimě. Pokud stopu nechápeme pouze jako otisk nohy ve sněhu či blátě, ale naopak jako jakoukoli známku toho, že zde zvíře bylo, najdeme v lese spoustu stop po celý rok. Stačí se jen velmi pozorně dívat. Skoro všude najdeme nějaké bobky nebo ptačí trus, okousané větvičky či odřenou kůru, požerky v kůře stromů nebo dířky od larev ve starém pařezu. Časté jsou i šišky ohryzané od veverek. Někdy najdeme pavučinu, ulitu, pířko či dokonce starou kost nebo shozený parah.

Při hře dětem vymežeme nevelký kus lesa (stačí opravdu malý, aby byly nuceny se lépe dívat). V něm se pak stopaři snaží nalézt co nejvíce stop (pobytových znamení) po zvířatech a určit, komu patří. Chovají se však tiše a nenápadně, jako správní stopaři, žádnou stopu nesbírají ani neničí, pouze si je pamatují. (Někdy můžeme hledání dětem obohatit tím, že přineseme a do lesa přidáme i stopy, které se nenachází tak často (kost, pířko...). I bez tohoto „falšování“ však jistě budete překvapeni, kolik znamení najdete!

Spojte zvířátka s jejich stopou. Šikovnější mohou stopy dokreslit až k jejich původci.

MOTIVACE:

Z lesa děti vyšly na malý palouk, na kterém byla prazvláštní zahrádka. Plot z těch nejkřivějších a nejpokroucenějších větví jen jen spadnout, ale za ním záhonky pečlivě připravené k vysetí semínek či sázení malých rostlinek. A vzadu za nimi bublá veselý potůček. Kde se vzala taková zahrádka tady uprostřed lesa?

„A kde se tu, u všech sakulentů, berete vy?“ ozval se náhle za nimi hartusivý hlas, až se děti lekly. Stál tam starý plešatý dědek a tvářil se dost mrzutě. „My jsme, prosím, děti ze školky a zabloudily jsme. Nemohl byste nám, prosím, ukázat cestu? Trmácíme se po lese už hrozně dlouho.“ „To bych asi nemohl, mám teď na jaře na zahrádce hromadu práce s rytím, setím a sázením. Jsem už holt starej, ani to všechno nestíhám!“ „Tak my vám, dědečku, trochu pomůžeme, my rádi sejeme semínka a pěstujeme rostlinky!“, nabídly se děti. „No, jen jestli víte, co taková rostlinka ke zdravému růstu potřebuje a umíte se o ni dobře postarat!“ „Jen se nebojte, dědečku! A ukážete nám potom, kudy máme pokračovat? Víte, kudy vede správná cesta?“ „No ještě abych nevěděl! Vždyť jsem, u všech čertů, Děda Vševěda!!!“ „Děda Vševěda???“ „nevěřicně vyjekly děti. „A kde máte svoje zlaté vlasy?“ „Co mi nevypadalo stářím, to mi vyškubala matka kvůli všelijakejm zvědavejm princům. Ale teď už dost řečí a hvabaj do práce!“

Děti se tedy pustily do práce a ptáčkové jim k tomu nad hlavami vesele štěbetali. Pěnkaváček přiletěl blíž, aby si mohl s dětmi lépe popovídat. Ty se ho hned vyptávaly: „Pověz, pěnkaváčku, proč je Děda Vševěda takový rozmrzelý? Představovaly jsme si ho jako milého veselého stařečka.“ „Přesně takový býval. Teď ho ale trápí jeho plešatá hlava – slyšel jsem ho, jak říká: Kéž bych měl aspoň nějaké vlasy, vůbec nemusí být zlaté! A také je mu, myslím, smutno, že tu žije tak sám.“

„To je škoda“, litovaly děti. „Rádi bychom mu nějak pomohli. Však my už něco vymyslíme!“

A tak se děti rozhodly, že vypěstují Dědovi Vševědovi na hlavě nové zelené vlasy a také že ho seznámí s Jezinkou Bezinkou, ostatně nebydlí daleko a oba mají rádi rostlinky, jistě si spolu budou rozumět. A Dědovi Vševědovi už vůbec nebude smutno a bude milý a dobrosrdečný jako dřív.

Tak se také stalo, Děda Vševěda byl moc rád, poradil jim, že se nejprve mají dát vpravo a na dalším rozcestí vlevo, a dokonce je kousek cesty i s Jezinkou Bezinkou vyprovodil.

ÚKOLY:

Pomozte Dědovi Vševědovi se setím. Vysejte semena vigny čínské z vašeho batůžku nebo munga, fazolí, hrachu, slunečnice či čeho je vám libo (luštěniny jsou však asi nevhodnější, protože dobře klíčí a rychle rostou).

Ptejte se dětí, co podle nich rostliny potřebují k růstu.

Připravte několik pokusů, které vám pomohou zjistit, co rostliny k růstu potřebují:

1. Některá semena zasejte do květináčů či truhlíků, dejte je do místnosti na okno a pravidelně zalévejte.

2. Další semena vysejte do truhlíku, který dejte ven na okno, nebo přímo do záhonu (pokud už neleží sníh). V případě, že je sucho, semena zalévejte.

3. Další semena stejně jako v prvním případě zasejte do truhlíku, který umístíte do místnosti na okno, ale vůbec je nebudete zalévat.

4. Zbylá semena zasejte do truhlíku, který dáte do místnosti, avšak do tmy – do uzavřené skříně, zakryjte je bednou či krabicí apod. Pravidelně semena zalévejte.

Pozorujte, jak vám která semena klíčí a rostliny rostou.

Záhony na obrázku v kalendáři tvoří řádky tabulky, na začátku každého je nakresleno, o který pokus jde. Do řádků tabulky ve vámi zvolených časových intervalech zakreslujte, jak vaše rostliny právě vypadají a jak jsou velké - snažte se je kreslit ve skutečné velikosti (později mohou přes záhon přechuhovat). K obrázkům připište datum, nebo kolikátý den pokusu právě je.

Po určité době srovnajte výsledky jednotlivých pokusů, vysvětlete si, proč se některým semenům a rostlinkám dařilo lépe a jiným hůře. Pak si zkuste shrnout, co vše tedy rostliny potřebují ke spokojenému a zdravému růstu. Nakreslete to na volné místo v levém horním rohu kalendáře.

Pokud budete mít chuť, můžete nechat mungo, fazole, hrách nebo pšenici vyklíčit a mladé klíčky s dětmi sníst. Jsou velmi zdravé a chutné, možná je děti dobře znají z obchodu. Pro tento účel však musíte semena koupit v potravinách nebo prodejnách zdravé výživy, nikoli v semenářství, kde mohou být chemicky ošetřena. Vysejte je do mělké misky s vodou na vatový podklad. Vodu pravidelně měňte, aby nezačala hnit. Klíčků se dočkáte už za několik málo dní – dobrou chuť!

Vypěstujte Dědovi Vševědovi na hlavě nové vlasy, ať není mrzutý, že je plešatý.

Vyrobte si hliněné hlavy s trávou místo vlasů. Vytvoří vám nádhernou dekoraci na velikonoce a výborně se hodí i jako dárek.

Postup je velmi jednoduchý: Staré roztržené (nejlépe hnědé) silonky ustříhnete, zavažte nebo zauzlujte 1 konec a naplňte je hlínou, aby vznikla koule o velikosti tak 10-15 cm. Na místo, kde chcete mít vršek hlavy, nasypete travní semeno (nehodí se na to zesílená pata, tou pak tráva hůře prorůstá). Potom silonky zavažte (zauzlujte) i na druhé straně. (Uzle nebo odstříhnuté konce mohou vytvářet uši apod.) Nos můžeme vytvořit vytažením a převázáním silonky s kusem hlíny (jako bublinu na žvýkačce), nebo také z balónku, špuntu či knoflíku, čeho chcete. Podobně nakreslíme nebo nalepíme oči a pusy z papíru, knoflíků, korálků apod.

Hlavu postavíme do misky od květináče a pravidelně zaléváme.

Po několika dnech na hlavě začnou růst krásné světle zelené vlasy. Hlavy se vždy povedou – nevádí, jak jsou šišaté či boulovaté, působí legračně, i když se semena zatoulají a vlasy rostou, odkud nemají – některé hlavy mají i vousy! Vypadají výborně s vlasy krátkými, dlouhými (můžeme je dokonce ostříhat!) i nakonec úplně uschlými.

Na vyznačené místo nalepte fotografie vašich Dědů Vševědů se zelenými vlasy, nebo dětí, jak je vyrábějí.

Rozstříhejte spodní proužek podle vyznačených čtverečků, složte je jako puzzle a seznamte Dědu Vševědu s jeho novou přítelkyní. (Složené puzzle můžete nalepit na papír a ten přilepit či připojit ke kalendáři, pokud najdete vhodné místo.)

MOTIVACE:

Od Děda Vševěda děti dorazily k malému rybníčku. Jenom se to v něm hemží různými živočichy. Někteří vypadají jako malé příšerky, jiné děti poznají docela snadno. Ale jak najít odpověď, kudy se dát dál?

Nejprve bude nejlepší se důkladně seznámit se všemi živočichy a najít jim správná jména. Třeba jim některý z nich poradí.

A co dělají zvířátka na spodním proužku? Že by je někdo ulovil a zapomněl pustit zpátky do vody? Nebo že by se zatoulala? Nejlépe bude, když jim děti pomohou najít jejich domov. Dobře si děti vzpomeňte, že i Honzovi ve Zlatovlásce se nakonec mnohokrát vyplatilo, když pomohl třeba těm nejmenším tvorečkům.

Když už všechna zvířátka ze spodního proužku jsou doma ve svém prostředí, dospělá vážka dětem za odměnu prozradí, kudy se dát, aby se vyhnuli pavoukovi Vodouchovi, který na ně na nesprávné cestě číhá.

ÚKOLY:**Pozorování drobných vodních živočichů (alias breberk):**

Abychom zjistili, kdo všechno v rybníce s vodníkem bydlí, vydáme se na lov. Budeme k tomu potřebovat sítko nebo cedník na lovení, misku nejlépe bílé barvy, uzavíratelné sklenice a lahvičky, měkkou pinzetu a lupu na pozorování.

Lovíme tak, že cedníkem chvilku propátráváme vodu u břehu, nebo zajedeme i hlouběji do bahna. Obsah cedníku pak vyklepneme do misky s vodou a pozorujeme, co se v ní hýbe. Breberky opatrně pinzetou přendáme do skleničky nebo do jiné misky s čistou vodou, kde je můžeme lupou dobře pozorovat. Dobře si je prohlédneme, kolik mají nohou, co je na nich zvláštního, můžeme si je nakreslit a vymyslet jim přiléhavé jméno. Starší děti se potom pokusí zjistit pravé jméno pomocí určovacího klíče na dalším listě, mladší je mohou alespoň najít podle obrázku.

Na volné místo nalepte fotografie z pozorování vodních živočichů u rybníka.

Vystříhněte živočichy na spodním proužku a nalepte je do velkého obrázku. Ale pozor! Ne kamkoli! Zamyslete se, kde žijí – zda u vody, běhají po hladině, plavou volně ve vodě, často lezou po rostlinách nebo mají raději dno rybníka a nalepte je podle toho.

NA SPODNÍM PROUŽKU JE: plovatka (rostliny nebo u hladiny), larva (nymfa) vážky (volně plave), pulec (volně plave), ropucha (u vody), rak (dno), potápník (volně plave), pijavka (dno), čolek (volně plave), bruslařka (pro děti vodoměrka, které je velmi podobná) (hladina), šídlo (příbuzné vážky) (u vody), komár (u vody).

NA OBRÁZKU JE: skokan, motýlice (příbuzná šídla a vážce), bruslařka, znakoplavka, larvy komárů, plovatka, larva vážky, škeble, pavouk vodouch, okružák, splešťule blátivá. (Názorněji či podrobněji viz *Klíč k určování vodních živočichů* z batůžku.)

Zakroužkujte na obrázku breberky (ať už nakreslené nebo nalepené), které jste sami ulovili a pozorovali u rybníka. Breberky, které jste ulovili, ale nejsou nakreslené v kalendáři, do něj sami zkuste přikreslit (případně je kreslete na jiný papír, vystříhněte a nalepte).

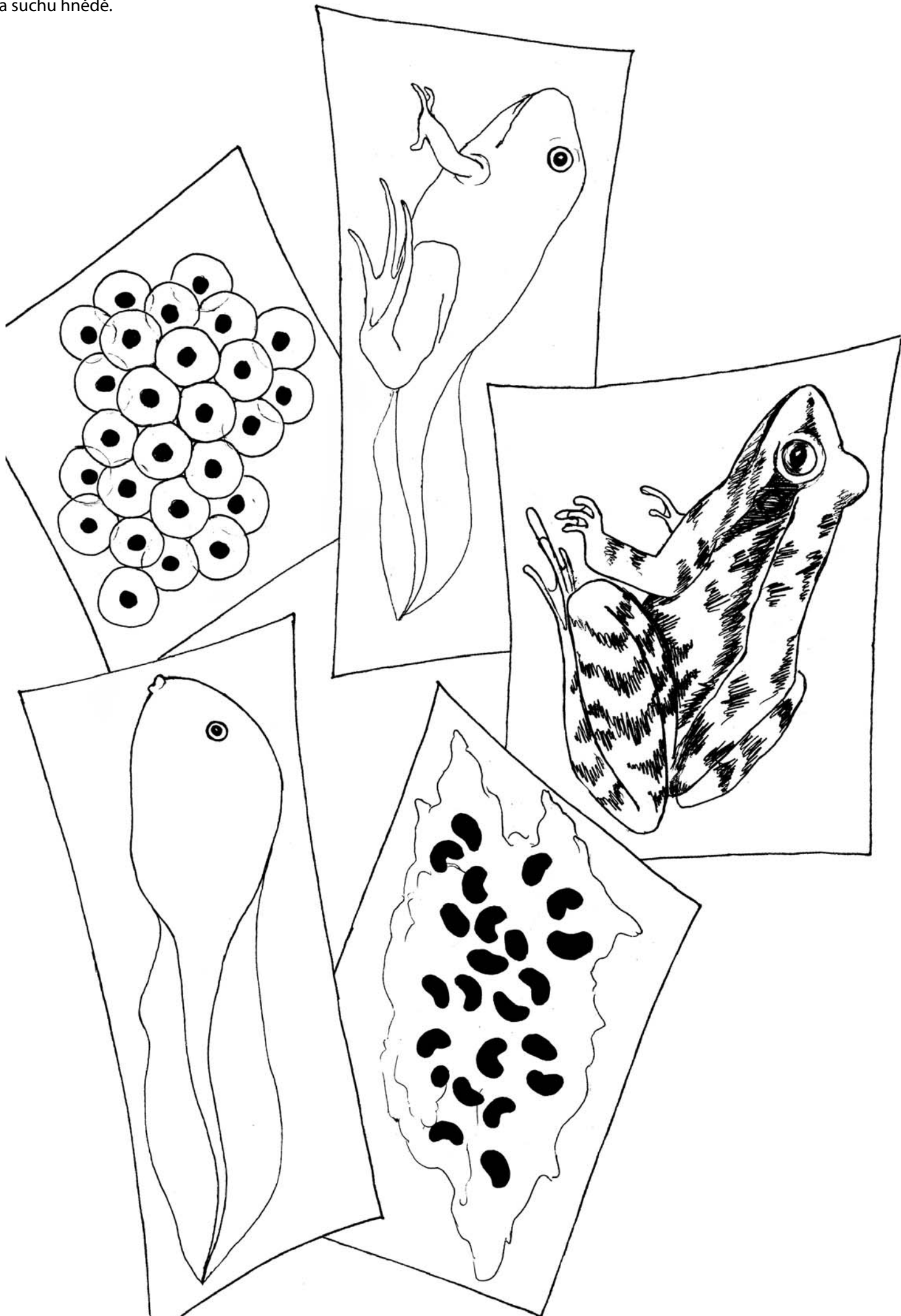
Obrázky skokana v levém horním rohu seřadte postupně podle toho, jak od vajíčka rostl (spojte je čarou od nejmladšího po nejstarší). Pak obrázky vymalujte. Pozadí vybarvěte modře, pokud toto stadium může žít pouze ve vodě, a červeně, pokud žije hlavně na suchu a dýchá vzduch.

Některé živočichy najdeme na obrázku nakreslené (nalepené) jednou jako dospělé, jednou jako mladé, nedospělé. Někdy vypadají jednoduše jako zmenšené dospělé, jindy jsou to larvy nebo pulci naprosto odlišní od svých dospělých rodičů.

Najděte na obrázku 5 takových dvojic dospělý-nedospělý a spojte dvojice čarami různých barev (nebo barevnými nitěmi či bavlnkami). Děti si tak mohou také uvědomit, že obvyklý výskyt některých živočichů u vody (vážka, komár) souvisí s tím, kam kladou vajíčka a kde žijí jejich larvy.

ŘEŠENÍ: ropucha – pulec, šídlo (vážka) - jeho larva (nymfa), komár – jeho larva, větší a menší plovatka, větší a menší bruslařka (vodoměrka)

Spojte čarou, jak jsou jednotlivá stádia vývoje skokana po sobě. Pozadí stádií žijících ve vodě vybarvěte modře, stádií žijících na suchu hnědě.

MOTIVACE:

Děti vyšly z lesa na krásnou louku plnou světla. Rozzářená byla nejen od slunka na obloze, ale i od tisíce malých sluníček rozsetých dole v trávě. Ano, uhodli jste, byly to rozkvetlé pampelišky.

Jenže cesta se na louce rozdělovala, ztrácela a znovu objevovala, takže děti byly naprosto zmatené. Kudy jen dál? Koho se zeptat? Všude kolem to bzučelo, jak nad pampeliškami poletovala spousta malých včeliček, které pilně sbíraly nektar a pyl, aby měly pro své děti i na zimu dost medu. „Včeličky, poradte, kterou z cest se dát?“

„Ale včelky sotva měly čas se zastavit: „Omlouváme se, ale nemůžeme se s vámi zdržovat, máme strašně moc práce s výrobou medu.“ „A nemohli bychom vám tedy nějak pomoci?“ „A myslíte, že byste dokázali vyrobit pampeliškový med?“ „Když nás naučíte, jak na to, určitě se nám podaří.“

A tak včelky naučily děti vyrábět pampeliškový med. Moc se jim povedl a všem chutnal. Na oplátku včeličky dětem poradily: „Vidíte ty různě staré pampelišky kolem vás na louce? Od každé vede jedna cesta. Když začnete od semínka a seřadíte pampelišky od nejmladší po nejstarší, vydejte se cestou od té poslední, nejstarší, a brzy už dojdete k vašemu cíli.“

ÚKOLY:

Pomozte včelkám vyrobit pampeliškový med. Není to vlastně med, ale bylinkový karamel. Potřebujeme:

400 hlaviček květů pampelišky lékařské

2 l vody

2 kg krystalového cukru

2 citrony

Květy pampelišky propláchneme a zalijeme 2 l vody. Citrony oloupeme a rozkrájíme na kolečka, přidáme do hrnce a vaříme 15 minut. Pak hrnec odstavíme a necháme do příštího dne louhovat. Druhý den přecedíme přes plátýnko, pampelišky vyždímáme, ke "šťávu" přidáme cukr a za občasných míchání vaříme ještě asi hodinu, až dosáhneme hustoty medu. Med nalijeme do čistých sklenic a uzavřeme víčkem. (Získáme přibližně 2 l medu.)

Na vyznačené místo nalepte fotografie z výroby pampeliškového medu.

Puzzle na spodním proužku vystříhnete a vybarvíte. Z částí těla pampelišky složte obrázek a nalepte ho doprostřed louky. Přitom jednotlivé části rostlinného těla pojmenovávejte (kořen, stonek, poupě...).

Určitě už jste se sami přesvědčili, jak pampeliškový květ, listy, nebo stonek výrazně barví. Využijte toho a do levého horního rohu kalendáře (a třeba i každý na svůj papír) nakreslete pampelišku opravdovou pampeliškou.

Při vycházce si všimněte, jak se liší květy pampelišky ráno, v poledne a večer, nebo když prší či krásně svítí sluníčko. Do vyznačených rámečků v kalendáři nakreslete, jak pampelišky za slunka a deště vypadají.

Seřadte pampelišky na louce od nejmladší po nejstarší. Začněte u semínka a od něj létejte jako včeličky z pampelišky na pampelišku (kreslete čáru od jedné k druhé), až skončíte u nejstarší. (Cestou, která od ní vede, pokračujte k domovu.)

Spojte čarou, jak jde vývoj pampelišky od semínka do dospělosti.

